

Dr. Halima Sofradžija, redovna profesorica, predsjednica

Dr. Fahira Fejzić Čengić, redovna profesorica, mentorica, članica

Dr. Mustafa Sefo, vanredni profesor, član

Sarajevo, 22.07.2024. godine

Vijeću Univerziteta u Sarajevu-Fakulteta političkih nauka

Na osnovu člana 61. stav (1) Zakona o visokom obrazovanju (Službene novine Kantona Sarajevo broj 36/22) i člana 64. stav (1) tačka r) Statuta Univerziteta u Sarajevu, a u vezi sa odredbom člana 40. Pravila studiranja za treći ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, Senat je, na na 70. redovnoj sjednici održanoj 26.06. 2024. godine donio Odluku o obrazovanju Komisije za ocjenu radne verzije doktorske disertacije kandidatkinje Alene Kahrmanović, MA i podobnosti teme doktorske disertacije pod naslovom: „INDIVIDUA I MEDIJSKI SPEKTAKL U SAVREMENOM DRUŠTVU“ u slijedećem sastavu: dr. Halima Sofradžija, redovna profesorica i predsjednica, dr. Fahira Fejzić Čengić, redovna profesorica, mentorica, članica i dr. Mustafa Sefo, vanredni profesor, član.

U skladu sa članom 41. Pravila studiranja za treći ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, dana 09.07.2024. godine zakazana je i održana prezentacija radne verzije doktorske disertacije doktorantice Alene Kahrmanović. Nakon što su članovi Komisije u navedenom sastavu saslušali efektno i nadasve uvjerljivo izlaganje doktorske kandidatkinje Alene Kahrmanović, Komisija je saglasna da se obavi nastavak procedure oko ove doktorske disertacije.

Korigirana verzija doktorske disertacije je potom upućena na Univerzitet na softversku provjeru, tj. detekciju plagijarizma. Poslije pažljivog uvida u dostavljeni izvještaj softverske provjere iz koga je vidljivo da se radi o neupitno autentičnom tekstu, kandidatkinja Alena Kahrmanović, MA je izvršila tehničku korekciju vezano za citiranje, te je Komisija potom na osnovu člana 43. stav (1) Pravila studiranja za treći ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu sačinila sljedeći

IZVJEŠTAJ

Biografija kandidatkinje

Kandidatkinja Alena Kahrimanović rođena je 05. oktobra 1992. godine u Zenici. Osnovnu školu i Gimnaziju „Rizah Odžečkić“ je završila u Zavidovićima. Diplomirala je na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, na Odsjeku za komunikologiju, te je dobitnica priznanja Najbolji diplomant Odsjeka za komunikologiju/žurnalistiku Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu u 2014. godini. Zvanje magistra Komunikologije, usmjerenja Poslovno komuniciranje je stekla na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu 2016. godine. Magistarski rad je branila pred komisijom prof. dr. Fahira Fejzić – Čengić (mentor), prof. dr. Emina Kečo – Isaković, prof. dr. Jelenka Voćkić – Avdagić. Postdiplomski studij završava kao jedan od najboljih studenata prvog i drugog ciklusa studija Fakulteta političkih nauka u Sarajevu. Dobitnica je priznanja SREBRNA ZNAČKA UNIVERZITETA U SARAJEVU.

U septembru 2016. godine počinje sa radom u kompaniji Arcelor Mittal Zenica i trenutno je odgovorna za organizaciju i rukovođenje Departmenta za komunikacije i korporativnu odgovornost. Kao menadžer Departmenta, radi na poslovima interne i eksterne komunikacije. Osim uloge portparola Kompanije, odgovorna je za branding, organizaciju i realizaciju događaja i sl. Nakon sedam godina radnog iskustva u ArcelorMittal Grupi, svjetskim liderom u proizvodnji čelika, stekla je praktična znanja iz oblasti korporativne komunikacije i liderstva, kriznog menadžmenta, rada bh. i internacionalnih medija, utjecaja političkog sistema i novinarstva na poslovanje u BiH.

U februaru 2020. godine stiče zvanje višeg asistenta na Univerzitetu u Zenici, te je angažirana u izvođenju nastavnih aktivnosti na predmetima Komunikologija, Medijska kultura i Medijska pismenost na Filozofskom fakultetu u Zenici.

Interdisciplinarni doktorski studij na Fakultetu političkih nauka – usmjerenje Komunikologija upisala je u 2018. godine. Kandidatkinja je sve ispite položila sa prosječnom ocjenom 9, 3 i ispunila druge zakonom predviđene obaveze, stekla je pravo prijave doktorske disertacije iz oblasti komunikoloških nauka. MA Alena Kahrimanović aktivno govori engleski jezik, te je učestvala na više međunarodnih konferencija, seminara i radionica na teme medijske etike, medijskog prava, kriznog komuniciranja, personalnog brandinga i sl.

Do sada je objavila slj. autorske i koautorske radove:

- Kahrimanović A. (2021) Komunikacija – metode i provođenje. Quality 2021 (S.Brdarević, S. Jašarević, editors)”, ISSN 1512-9268, Neum, B&H, 17-19 June 2021, pp. 267-272
- Kahrimanović A. (2021) Liderstvo i komunikacija u suvremenom poslovanju. Quality 2021 (S.Brdarević, S. Jašarević, editors)”, ISSN 1512-9268, Neum, B&H, 17-19 June 2021, pp. 251-256
- Kahrimanović A. (2022) Elementi komunikacijskog procesa - publika. Maintenace 2022 (F. Hadžikadunić, D. Petković, editors)”, ISSN 1986-583X, Budva, Montenegro, 12-16 September 2022, pp. 433-440
- Imamović M., Kahrimanović A. and Terzić M. (2021) Upravljanje rizicima pri izgradnji auto puteva. Quality 2021 (S.Brdarević, S. Jašarević, editors)”, ISSN 1512-9268, Neum, B&H, 17-19 June 2021, pp. 207-214
- Imamović M., Kahrimanović A. (2022) Elementi studije procjene utjecaja buke na autoputu. Maintenace 2022 (F. Hadžikadunić, D. Petković, editors)”, ISSN 1986-583X, Budva, Montenegro, 12-16 September 2022, pp. 253-260

Prikaz sadržaja disertacije:

U prvom poglavlju ove disertacije pod nazivom Pojam i razvoj individue se ukazuje na proces odrastanja i odgoja pojedinca, koji ima jedan novi smjer i drugačije odgojne metode u praksi. Pod medijskim utjecajem razvoj etičkih aspekata ličnosti postaje sve izazovniji. Stoga se može govoriti o novoj antropološkoj i sociološkoj slici svijeta. Sastavnice te slike su sve veća ovisnost čovjeka o novim tehnologijama, transformacija tekstualnih u video sadržaje te transformacija svih društvenih arena. Teškoće, iskušenja, izazovi, gubitak kompasa (čitaj *smisla*), vječito traganje za mirom, zadovoljstvom, užitkom, ljubavlju – čine jednu konstantu patnje, haosa, sa kratkim bljescima reda, sreće i zadovoljstva. Iako ovo zvuči šopenhauerski, pesimistično – važno je da čovjek, prije svega spozna, potom prihvati svoj teret i dostojanstveno ga nosi - tada sve ima više smisla. Analizom sadržaja različitih autora, analizom podataka i iskustava iz različitih dijelova svijeta te na kraju empirijskim istraživanjem na prostoru naše zemlje, spoznalo se da je čovjek od svog postanka do danas *Biće* u potrazi za smislom. Od Aristotelovih poimanja čovjeka kao racionalnog bića koje teži eudaimoniji, istražilo smo kako klasična filozofija postavlja temelje za razumijevanje ljudske prirode i etike. Poimanje čovjeka kao najsavršenijeg stvorenja, odnosno studiranje osnova kur'anske antropologije, označili su čovjeka kao stvorenje s božanskom svrhom

i tajnom, što dodaje duhovnu dimenziju razumijevanju čovjeka. Na kraju ovog dijela uvodi se koncept *čovjeka-androida – onoga koji gleda prema dolje*, razmatrajući utjecaj tehnologije, novih medija, *pametnih osobnih produžetaka* na ljudski identitet, sugerirajući da se granice između ljudskog i umjetnog sve više brišu.

U drugom dijelu rada analiziraju se načini na koji *globalizacija* i *medijatzacija* transformiraju društvene procese. Društvo spektakla, umreženo društvo i društvo rizika ilustriraju kako mediji i tehnologija oblikuju naše percepcije stvarnosti i međuljudske odnose. Umjesto da služe kao neutralni kanali informiranja, masmediji često djeluju kao instrumenti manipulacije, stvarajući iluziju kontrole i nadzora nad pojedincima. Sveprisutnost nadzora i manipulacije, novih medijskih formata poput reality programa, *influencera* kao novih zanimanja, te ovisničkog vezivanja na pametne tehnologije, označeno je simbolično – *Veliki brat vas gleda*. Trivijalizacija javnog diskursa doprinosi porobljavanju publike, odvrćajući je od ozbiljnog promišljanja o društvenim i političkim pitanjima. Lažne vijesti, poluistine i propagandni sadržaji koriste se za manipulaciju javnim mnijenjem i ostvarivanje specifičnih ciljeva. Kako ističe Fejzić-Čengić, pravi odgovor na ovakav apokaliptični pristup postmoderne mogao bi biti *disconnect process*, radnja, čin, vraćanje diverziji simulacije i čistom prirodnom slijedu svijeta života, bez imaginarnog, namišljenog, zamišljenog straha i nelagoda koja tehnika modernosti unosi u naše ranjive živote. To je jednostavna misao - *potražite slobodu u svijetu nadzora!*

Treći dio rada bavi se utjecajem kapitalističkih sistema na pojedinca i društvo. Doktrina šoka, kako je opisuje Naomi Klein, pokazuje kako su krizne situacije iskorištene za ekonomski profit i konsolidaciju moći. Dominacija materijalizma ukazuje na društvo usmjereno na potrošnju, gdje su ljudske vrijednosti svedene na robu. Da bi korporativni kapitalizam doživio svoj uspon, neophodni su bili masmediji i predstavljanje političkih dešavanja u svijetu koristeći moć medija. Šokiranje javnosti putem masmedija je, izgleda, neophodno za ostvarivanje velikog uspjeha kapitalizma katastrofe. Tokom istraživanja ove problematike, podaci pokazuju da najveći udio u ukupnom broju razvrstanih preduzeća u BiH, čak 79,2%, imaju mikro preduzeća (0–9 zaposlenih). Mala preduzeća (10–49 zaposlenih) u ukupnom broju sudjeluju sa 14,4%, srednja preduzeća (50–249 zaposlenih) sa 4,6%, dok je udio velikih preduzeća (250 i više zaposlenih) samo 0,8%. Razlog tome je svakako loša geopolitika i infrastruktura, što uveliko odbija strane investitore da ulažu i otvaraju svoje biznise u BiH. No, primjeri nekoliko velikih preduzeća i korporacija, kao najvećih

privatizacija u BiH, pokazuju da dejstvo kapitalizma katastrofe ipak dopire do bosanskohercegovačkog pojedinca, kao i to da su domaćini preuzeli načine poslovanja i tretiranja radnika prema svjetskim manirima kapitalizma katastrofe. Bili strani ili domaći vlasnici, mala ili velika preduzeća, rezultati istraživanja su pokazali da se i bosanskohercegovački radnik najčešće tretira kao potrošna roba. Relativno novi odjel u mnogim privatnim i javnim, velikim i malim preduzećima, poznat kao ljudski resursi, nerijetko radnika tretira upravo kao resurse, sa izostankom ljudskosti. Tako npr. rezultati empirijskog istraživanja pokazuju da više od polovine ispitanika, tačnije njih 60% ili 307, smatra da kapitalizam utječe na njihove životne izbore, poput odabira zanimanja ili načina života, dok njih 23% ili 120 uopće ne doživljava takav utjecaj. Ili npr. 57 % ili 290 ispitanika izjasnilo se da povremeno osjeća pritisak zbog visokih očekivanja i zahtjeva u korporativnom sektoru. Sinekov "Zlatni krug" nudi alternativni model liderstva, ističući važnost inspirativnih lidera koji djeluju iz unutarnje motivacije i vrijednosti, a ne isključivo iz želje za profitom. Ovdje zapravo se podcrtava potreba za humanizacijom ekonomskih sistema i vraćanjem fokusa na ljudske vrijednosti.

Posljednji dio rada istražuje krizu moralnog habitusa u savremenom društvu. Masmediji u ulozi odgajatelja pokazuju kako medijski sadržaji oblikuju moralne vrijednosti i ponašanje pojedinaca, često na štetu etičkih standarda. Psiholozi se slažu da su česte pojave destruktivnog utjecaja sredstava javnog informiranja na mlade, mnogi sadržaji zastupljeni u medijima su ispunjeni nasiljem i agresijom te lako utječu na labilan karakter kod mladih. Naše moderno društvo se može nazvati *društvom ekrana*. Ekran u tom društvu počinje bivati stvarni život više od uistinu stvarnog života. Ekranizam, novi izraz u stručnoj terminologiji psihoterapeuta, označava negativne utjecaje ekrana na mozak, a psiholozi tokom rada sa djecom najčešće primjenjuju neurofeedback terapiju. Ekranizam je novi autizam. Utjecaj ekrana, pametnih tehnologija, naročito društvenih mreža koje posmatramo kao nove platforme u *hiperrealnosti* često dovode do krize kako pojedinačnog, tako i kolektivnog identiteta, želje za životom na ekranu, lažnog samopredstavljanja te pogrešnih uzora kod djece i mladih. Jezgra *stvarne virtualnosti* je tehnološka i odatle vrtoglavom brzinom prodire u ostale dimenzije (dosadašnje) stvarnosti, mijenjajući prostorno-vremenske odnose regija. Sasvim je jasno, zbog svega što nudi savremena tehnologija začarala je svijet. Poguban ishod svega toga je ravnodušnost prema razlikovanju privida i stvarnosti. Možda je racionalnost, koja dostiže svoj vrhunac u tehničkoj racionalnosti, posljednje lukavstvo bezumlja i želje za iluzijom. *Mundus vult*

decipi (ergo dicipiatur) - Svijet želi biti prevaren (dakle neka bude varan). Oslobođanje od svijeta prirode i njegovih ograničenja predstavlja kao jedan od učinaka duhovnog putovanja. Nepostojanje svijesti o istini uzrokuje preinačenje neistine u istinu. Nemanje pristupa svijetu/duhovnosti dovodi do privrženosti svijetu materije i podvrgavanja diktatu tijela. Stoga, ako se spozna istina, neistina i laž će same po sebi nestati i reci: *Došla je istina, a nestalo je laži; laž, zaista, nestaje!* Tako da su spas i oslobođanje od zamki umišljaja, laži, neistina i iluzija neophodni ukoliko se želi stići do svijeta svetosti i duhovnosti. Ili – okretanje ka putu stremljenja uzvišenih vrijednosti za posljedicu ima spas od ilizije.

Problematiziranje etičkih aspekata ličnosti prožima se kroz cijeli rad. Izgradnja cjelovite ličnosti zahtijeva unutarnju moralnu stabilnost i dosljednost u etičkim vrijednostima. U tom kontekstu, ljubav se promatra kao temeljni princip koji nadilazi individualne interese i usmjerava pojedinca prema zajedničkom dobru. Zaključno, traganje za vječnom Ljubavlju nije samo individualna težnja, već i društvena potreba. Traganje za vječnom ljubavlju, unatoč sveprisutnom cinizmu i površnosti, pokazuje ljudsku težnju za dubokom, autentičnom povezanošću i smislom – traganje za Vječnim.

Komparativnom analizom stavova različitih autora, te metodom ispitivanja fokusirane na slobodni intervju sa bh. teolozima, potvrđena je posebna hipoteza kojom se tvrdilo da su *etički aspekti izgradnje cjelovite ličnosti vrlo važne za odgovorno društvo.*

Mišljenje i prijedlog Komisije

Već u postupku prijave doktorske disertacije kandidatkinja je iskazala znanstvenu legitimaciju za bavljenje ovom temom te osobnu posvećenost istraživanim pitanjima, što je pored općih odličnih kvalifikacija na dosadašnjim razinama obrazovanja, osposobljenošću metodološkim znanjima i tehnikama, te posvećenošću znanstvenom radu činilo kvalificiranom za izradu ove disertacije. Stoga, s punom akademskom odgovornošću izjavljujemo da je doktorska disertacije kandidatkinje Alene Kahrmanović, MA, originalan i samostalan znanstveni rad u čijoj se izradi prepliću znanja, teorije i analize iz širokog spektra komunikoloških, socioloških, psiholoških, teoloških te etičkih teorija o individui, društvu i komunikacijama. Teorijska posebnost ove disertacije je rijetko uspješno provedena kroz prikaz čitanja i kompariranja različitih filozofskih i komunikoloških

mišljenja sa savremenim, vrlo uočljivim društvenim fenomenima kao što su usamljenost, društvo spektakla, medijski spektakl, fenomen samoubistava, kapitalizam katastrofe, te vrlo zorno pokazala međuovisost teorijskih koncepata svijeta i društva sa sasvim konkretnim ljudskim izazovima.

Od studioznog iščitavanja i razumijevanja djela najvećih svjetskih umova – od antičkih filozofa, preko savremenih filozofa, psihologa, teologa i istaknutih kliničkih psihoterapeuta - potom empirijskog dijela istraživanja koje je obuhvatilo anketno ispitivanje sa uzorkom od 513 ispitanika na području Bosne i Hercegovine (decembar 2023. – maj 2024.) i slobodnog intervjua sa tri izuzetna teološko-filozofska uma, na kraju uvažavajući djelimično potvrđene posebne hipoteze, zaključujemo da je nedvojbeno potvrđena generalna hipoteza istraživanja prema kojoj *u procesu medijatzacije savremenog društva putem snažne prisutnosti medijskog spektakla može doći do krize moralnog habitusa individue i društva.*

Na osnovu iznesenog Komisija smatra i jednoglasno zaključuje da doktorska disertacija Alene Kahrimanović, MA, zadovoljava sve relevantne kriterije naučnog rada. Stoga sa zadovoljstvom Komisija **predlaže Vijeću Univerziteta u Sarajevu-Fakulteta političkih nauka da potvrdi ovaj Izvještaj i zakaže javnu odbranu doktorske disertacije Alene Kahrimanović, MA, "INDIVIDUA I MEDIJSKI SPEKTAKL U SAVREMENOM DRUŠTVU".**

KOMISIJA:

Dr. Halima Sofradžija, redovna profesorica, predsjednica

Dr. Fahira Fejzić Čengić, redovna profesorica, mentorica, članica

Dr. Mustafa Sefo, vanredni profesor, član